

Француске варијације
Жан Жироду и Анри де Монтерлан

Француски народ је данас библиски плодан у романсијерима, а ови опет у романима; виши романи, до садржини и техници, све су што природно и ~~технички~~ извештачено могу смаштати и написати даровити и свега света интелигентнији французи. ~~Богдности је било у француском роману и~~
~~домаћим французима своје земљу види и ценити.~~ ~~За време рата и после рата~~
~~настало је пуштање француза по земном пару водом и копном обилатије но икада~~
~~ије и роман француски обухватио проблеме ~~света~~ врата~~
~~од вероватних и невероватних француза до Азијата и Кинеза, да до Немаца,~~
~~до авантура на Балкану. Има романа од самих животиља. Колико нових објективности посведочавају сада некада тако искључиви французи и још искључиви Паризани!~~

Велики број писаца излази и кад се узму на око само најистакнутији француски романсиери. Ту је Франсоа Мориак, са својом продом необично вешто комбинованом ~~жанровском мешавином~~ безмalo да кажемо вешто до-зираном у смислу психологије, католицизма, човечанства и францужтине. Мориак је брзо освојио свет и ушао у француску академију, као ретко ко, без личних напора и без ~~академијских отира~~. Ту је Андре Мороа, необично версатilan и гла-дак писац који ради на великој скали ~~романа~~, од егзотичних франко-енглеских тема до сасвим питомих домаћих историја о породици и срећи у животу француза. Ту је француски Рус Жорж Диамел, са ~~снагом~~ некако свете борбе и лепоте, са поезијом правде и милости. Ту је Жил Ромен, који се ~~решио~~ да у серији књига од десет па и двадесет романа изврне наопако цео Париз, у смислу политичке економије историје, уметности. Ту је Андре Жид, са крајње оштрем друштвеним критикама, са својим чистим умом и ~~зато~~ зато врло практичним моралом. Ту је Жан Жионо, који сирову ~~човеку~~, животиљи и земљи посвећује поезију какву су некада писци посвећивали звездама. Ту је Андре Малро, који је телом и духом окупшао Далеки исток, који хоће да нађе град краљице од Сабе, који је добио награду и славу ~~зароман~~ из средине побуњених Кинеза. Ту је Жан Жироду, из спољних послова, са смелошћу и вештинама, са стилом и финесама које су ~~споменуте~~ израђене ~~у~~ кући на Кеју Орсејском, који за јунаке својих романа узима трансвестирани министре, Пленкареа и Вриана, или на супротном крају, узима за јунака једног Омирова морнара ~~Рок~~ о коме се зна само толико да се у спавању систрљао

с палубе у море. Ти је Анри де Монтерлан који у младој младости достиже све зрелости и мудрости једног монтењски даровитог и скептичног маторог француза и уза то задржава све ~~изненаду~~^{што је} једног француског племића који у дну срца има аристократство, а чва тај што било "распуштеност" и дрсности) младог француског студента који осећа у себи победу сваке врсте.

И тако даље, до оних чији се романи дешавају под небом у авиону, као на пример код Жана Кесела; или на дну мора, као код Пјра Веноа; или у арени међу биковима код више писаца, јер Шпанија почиње да потсећа французе да много њене крви има у синовима француским. Па до оних који такође врло добро пишу, али чија се имена не знају баш сасвим напамет. Зајта, ревносан читалац француске књижевности дође понекад у искушење да завиче речма из Књиге проповедника: "И тако, сине мој, чувай се онога што је преко овога, јер нема краја састављају многих књига, а много читање умор је тиједу".

Жироду и Монтерлан спомињу се овде заједно не у смислу литерарно аналитичком, него ~~и~~ некао у смислу музичком, као сјајне теме, ~~и~~ до сржи француске теме за једну малу француску варијацију. Иначе, ова два писца размакнута су годинама старости, ~~и~~ темпераментима и стиловима. ~~и~~ нико најврсту свету није ни на кога налика па поготову ису налика Жироду и Монтерлан. Ако бисмо ~~и~~ по годинама струсти ~~и~~ ставили Жиродуа на прво место, млађи Монтерлан га вражки достиже по страшним количинама искуства субјективног и објективног, по култури и знајима научним. ~~и~~ једној доброј речи Квинтилијана о Омиру и Вергилију, ако је Жироду први, онда је Монтерлан онај други који је много ближе првом него трећем. Сравњен са Жиродуом Монтерлан излази грк и постане на речи робустнији; у мисли контемплативнији. ~~и~~ Монтерлан није много весео, али је скоро увек ратоборно раздраган. Стално некога или нешто изазива. Има у њему шпанске крви доста, ~~и~~ и дон-кихотства. ~~и~~ једна сјајан цртеж приказује га на коњу ^{са копљем,} у бојној опреми дон Кихота. Намасе чиница је Монтерлан мало заљубљен у тај свој потре. Јесте ванредан: сва лепота сва господственост и гордост, сва неусправност француског племића Монтерлана доша је ту до ванредног уметничког израза. Поглед Монтерланову ^у даљине, поглед јунака, калуђера и песника истовремено, не заборавља се. У једној збирци ~~и~~ заносних ситних записа о Шпанији, Монтерлан је, говорећи у своје име, написао ^{се јавља се} вероватно ~~и~~ онда свој природник: ~~и~~ "једно сам у животу заборавио: лудило" ^{шпанце и французе} Он је и многе друге узвари заборавио по природној нужди, јер ~~и~~ ^{заштита} биморао полудети кад би ^{се} ~~се~~ свега

3

што му по даровитој крви и души витла.) ~~кад си се овога тога сећа~~

~~Гардност~~, кад је много ~~бешка и сложена!~~ ~~диста је~~ врстароклетства. Монтерлан~~све~~ може, али, ~~да~~ немирањ и скоро несретан ~~иде~~ даље. у збирци његових поема Још један тренутак среће, нема много среће. Сем од стварања, од поезије јединствене која је дубока и свежа као бунар у пустини, или блестава као ~~излазни~~ они ретки канделабри по мрачним рудницима. Ако сад обрнемо сравњење: Жироду, сравњен са Монтерланом, испада дух ~~чно~~. Он воли појам и реч који стварима дају допадљиву цену, а човеку забаву. Његова чуvena ironija није никада плод нерасположења, ~~која~~ само плод духа и уметности. А духовитости је у њему колико фина светлуџава песка на жалу. Жироду ~~је~~ из спољних послова. Има наочари, и шиљат нос који ~~у~~ тражити и знати; и има грудно искуство свога министарства где су људи ~~у~~ домани и страни, често на мукама, ~~и скелад је~~.

~~Жироду~~ тако вештину да говори сто језика иако стално говори француски. Један од поступака Жиродуа у писању састоји се у томе да простом и јасном појму метне неко туђе име. Свој роман Ворба с анђелом почиње он најпростијом и вајкадашњом чињеницом француског ~~романа~~ да је љубавнику љубавница додијала. Жироду ~~каже~~: "сирота Ана, нашла се одједаред на неволи поред чедна човека." На таквој псевдо-ноти ~~уме~~ Жироду да изради целу главу романа, и да неку јадну страну живота ~~поступо именује~~ јадном.

И Жироду и Монтерлан воле да за главног јунака своје књиге узму себе. Наравно, на врло различите начине. Монтерлан~~је~~ до сада ~~и~~ пута казао, уосталом и доказао, да је његов главни позив ~~поезија~~ поезија, даље субјективност. После неких десетак књига, међу којима има збирка песама, и има прозних дела у којима је све и сва поезија, и има два романа, дошао је роман Стари момци, који је прва чисто објективна литература Монтерланова. Жироду илје песник. Он је од првога мања писао објективни роман. Писао је затим и драме. Али уосталом као и код Монтерлана личности ~~и~~ даље ко сиромашније да није у њима и на њима једно богатство црта и шара које су чисте самоопсервације два велика француска психолога и писца који се зову Монтерлан и Жироду. То су таква богатство и искуства о свему човечном и светском, да би се, као код Шекспира, од тога текста могли месити људи, жене, деца па чак и животиње и биљке. Јер је тесто, тако зна Монтерлан, једно. Неку психолошку црту човека документује Монтерлан гусеницом коју он разуме, и тим путем ~~и~~ онда ~~и~~ изводи закључак над човеком и животињама: да су најинтелигентнији примерци бића ~~обично~~ они

који су највише зли.

4

Стари момци од Монтерлана и борба с анђелом од Жироду

два романи су тако рећи без дијалога. Али су зато сјајни роман~~и~~ монолога. Говори, да те видим, рекао је грчки филозоф. Монтерлан~~и~~ Жироду дакле говоре, и виде се, и не може човек да их се нагледа. Пуно је у тим романима личних знања, сећања, доказа, анегдота, епиграма. Монтерлан да би вада остало што више сам, занемари постепено у роману све личности до једне, своја најмлађег старог нежењу Леона. У њему ће усредсредити све од уметничке архитектуре, и од својих опсервација, симпатија и антипатија, да начини једну величанствену ру~~ину~~^{струту славе} племића. Монтерлан допушта Леону ~~да~~ ако не да много говори, а оно да мисли; неволја је што Леон ~~не~~ ^{више} не уме^{богзна} колико да мисли. А колико и уме, Монтерлан га прекида лично својим упадицама, ~~да~~ са наглашеним заменицама ми и ја. ^Утолико више што је онај танани живац којим је Леон још јунак, живац и Монтерланов: понос. На тој жици Монтерлан субјективно дивно свира. Не пецкају бадава Монтерлана у репортажи и критици да је Господин - он сам. Жироду, дипломат, гипкије и мање директно је он сам. Он пушта своје личности да баш подоста мисле, па и да мало дијалогишу. Пусти чак и Бога у разговор. Али најзад долази његов Жиродуов декрет. И увек се нађе човек или жена која га прима, и прима са "замиш тако нека буде". Вада зато да би Бог помислио да то њему иде. Жироду се у себи слатко наслеј~~а~~, како је Бог ~~да~~ најван.

Жироду се доста давно прочуо по роману Сигфрид и Лимузен, у којем је за оно време са много смелости превртао проблем немаштва и француштва. Затим му је донео славу роман Вела, у којем је Р. Поенкаре утиснут у једну личност. Следили су затим романи и драме од којих ништа није прошло без великог задовољства и одобравања у публици и критици. Проза Жиродуа пуна је бравуре и бриљантности интелигенције и духовитости, у форми и у садржини. Форма његова, то је један прозни мозаик, при чему живот јунака, наравн остaje његова функција, али је уједно сталан предмет неочекивано духовитих рефлексија и иронија писца. Има много густих страница текста где ништа не расте и не забива се, само се безбројем пишчевих интерпретација продубљује и калеидоскопира неки лик или неки детаљ живота. Духовитост Жиродуа иде од филозофског епиграма до ковинарске заједљивости. Досетка његова је редом досетка Парижанина, дипломата, ратника, репортера. Жироду-репортер је измислио једној дојкињи да ~~у~~ има радума у млеку, ^{и измислио је} срца болесни претседник владе има у синкопама да отказује конвенцију. Млада дама ^{и пропаша да зна} где коју живетињу

треба миловати, па да ефект буде као кад се коњу глади ртењача руком у рукавици.

Монтерлан нема дар за досетке какве се вежбају у кабинетима где се скупља цео свет. Он живи сам, и скоро је вечити путник. Сам себе назива усамљеним путником, и спрема књигу под насловом једне изреке узете из Курана: "усамљени путник је ћаво". ~~Они~~ који једнако мењају пределе и сажитеље, ~~и~~ уђу у једно особито настројење: ни солидарност ~~и~~ ни отпор према стварима и људима. А то је врло погодно за независност за својеглавост, и за поезију. ^{"и свака што} има много у Монтерлану. О њему се одмах нагадају да ће бити велики писац. Дуго времена њему као да тај ^{из агаси}апсолутно није било важно, чак је бежао од сваке чуvenости, па и од људи, а нарочито бежао из Париза. Као свитац, блесне, затами нестане. Али сад, после званичног пријема на Сорбони, после велике награде за литературу од француске академије и стипендије коју му је наравно нетражено дала француска Африка Монтерлан ^{хадеј не хадеј} претворио у звезду и то звезду стајаћицу.

И Жироду и Монтерлан су били илијесу жестоки спортисти. Жироду воли спорт зато што је то здравље и веселост. А Монтерлан зато ^{човек} што у рискирањима стално ~~и~~ прелази границе своје индивидуалности. То потврђује особити романтизам Монтерланових двеју књига Олимпике. Наслов је истоветан са насловом једнога дела Пиндарових ода у славу оних који су се у такмичењу рискирају ~~и~~ огледали и тако до заслуга долазили. У Монтерлановим књигама читамо ^{лево} страст агона надметања и читамо да је све па и рат зато ту да би било пре свега утакмице човека са ^и самом собом. Монтерлан је збивао сам са собом ишао ~~и~~ и непрестано иде на врсту мегдана. У Шпанији, живео је под манастирском стегом. Па онда сасвим супротно, борио се с младим биковима и био тешко озлеђен. У Африци он се излаже болестима и неугодном животу. Сасвим млад, отишао је у велики рат као добровољац, а борио се као прави војник и као јунак. И Жироду је ишао у рат. И изнео из рата силно искуство и небројена знања сваке врсте. Монтерлан је изнео све то, и још ^и нео пуну судбину простог војника. Разбијен неколиким комадима гранате, добио је рану која гаје прво заваравала да ће се све сршити на пљувашу крви, и пустила га да још ^и рата. ~~и~~ поста дugo после рата јаше, и буде чуven победник-тркач. Па се онда јавила са неким скочтавањем на кичми, и са тешким невралгијама; и потерала путника да отсада и по нужди стално тражи благу климу, мирно место, све већу тишину и мириовање тела. Монтерлан скоро искључиво живи у Француској ~~и~~

Априци у Нормандији и у Јужној Француској, а сасним изузетно у Паризу. Али, као одувек бива у Енглеској у Италији, а нарочито у Шпанији. У Енглеској се делимично и школовао. Шпанија му је друга отаџбина. А свака од тих земаља забилаје по неки жалац у његову осетљиву душу или француски будну интелигенцију. Религија, ~~и историја~~, поноситост, расна господство, самосавлађивање, то су велики проблеми Монтерланови. У рату је поближе познао коректност и мушки сабраност Енглеза, и од тога доба је много пута свој смео начин казао својој нацији да то нема. ~~Много пута се~~ у његовим текстовима ~~и~~ удивљен узвик пре долаза је Енглеза: Ах, ево најзад свет ~~дни~~ a de la tempe. Жироду је такође много пута био праведан и ~~шумскијији~~ људима друге расе и власница, ~~али~~ удивљена осећања није изражавао. Прво, Жироду није песник; друго, Жироду је из Спољних послова. Нама се чини да Спољни послови, уопште, ма у којој земљи, нису најсрећнија комбинација са поезијом. Жад би Жироду имао страсну природу Монтерлана! И да страстност колику је имао, није увео у Спољне послове!

А Монтерлан лута као дон-Кихот, час има новаца час нема, часом се потсмева свима папама и свима црквама, а часом опет пише да се страстан и слободан човек не сме женити, јер мудрједаред може доћи потреба да се монаши. Монтерлан је страсна природа, и страсно везан за природу. Лежи на афричкој сунцу и посматра ствари и мисли и скоче и иде у аванттуру или се уважава данима са децом. Монтерлан може ужасно да презире беле жене, и може много да воли црне. Њега привлаче стадиони и арене, и затим га гутају тамни ходилци манастира. Он је ужасно чулан, и он улази у атрофије чулности. У њему је свеједнако онај резигнирани безимани војник и уједно и Господин-он-сам, горди аристократ кога ни у поезији ни у прози неможете ухватити да вам заправо ода који му је однос према неком лицу или вредности. Приближи вам се, па уступи. Увек пожали што је имао час срећног састанка са женом. Мртвоме другу са Вердена једва издалека каже да га неће заборавити. "Проћи ће рат, али ја ћу наћи друга страдања." Јаква је Господе Воже, у тој мисли и речи француска продирна интелигенција, француска недостижна поезија! Увек аристократски размак. Тако према жени, тако према вери, тако према отаџбини, тако према сваком осећају и мисли, према животу и смрти. Отуда, у тексту Монтерлана, много лекција о достојанству и моралу. Он је распуштен и дрзак, хоће да каже реч мангупску, и да опише ствар сувише природну, али за тренока, кад сте ви потрчали да га додирнете, размак је ту. Кога раздерите, она, сећи ментално.

с Кољем на рамену,
ано Монтерлана ~~и~~ Дон Кифота високо на кону, и далеко од вас. А по-
глед ^и не види ~~и~~ ни свет, ~~и~~ упр ^и даљине светости и тајanstava ства-
ри.

Стари момци је дело савршene зrelosti, umetnosti, objek-
tivnosti. То је рад балзаковски. У роману сретамо три типа дитрајалих мато-
рих племића, чудака. Можда је свака руина чудак. ~~Много чудака~~
~~запуштају се телом и душом,~~ војица приказују нам вариаци-
је аристократске сиротиње: отсуство воље, устраменост, ограниченост, подетиња-
лост. ~~Онај један што~~ има новаца, ~~и~~ тип идиотства, без уздизања кроз стра-
дања и унижења. Од оне двојице један ~~и гадња~~ одлепљивањем марака са писама
и лепњењем по разним предметима у соби. Други, осам месеци спрема једну се-
лиџбу. Да би тужније и прљавије било, у роману строго узвешти нема жена. Ро-
ђаке су поумирале, служавка напустила кућу, ~~и~~ потентно и комично. ~~Свака млада учешала симе боље и тужи, успавају се, буђаве. И гради је, и и-~~
један тобожњи ноћни лов нажене Леона, описан је
са недостижном оркестрацијом психологије, ~~и~~ тоезије и комедије. Кроз тог де-
на ће међутим Монтерлан ^{и око} провести онај велики запети лук који ~~и~~ понос сваку доб-
ру књигу. Доказање да нешто истоветно човечно и лепо може држати човека који
је у успону, и онога који се полако разрушава. Леону не импонује ништа, он не-
ма никакве амбиције, он не воли новац. Мало више побожности, па би могао ући
у манастир. Када о томе пиши, Монтерлан изјављује: "Ами, који ово пишемо,
склидамо шепир пред оним који је без амбиције и без грамзливости". Огром-
ну је психолошку и друштвену грађу сабрао Монтерлан да изради Леона, и онај
лук што држи књигу. Када ~~дође~~ најзад да Леон има да умре, потпуно усамљен, та-
ко рећи од глади и заме, исписаће Монтерлан једну прозу, своју песнички конкретну и класично чисту прозу: ~~и~~ "Од поноса је /Леон/
прекинуо однос са човеком који му је могао живот спасити; од поноса је преки-
нуо однос са човеком који му је могао дати новаца. Сва његова јадила прелази-
ла су аутоматски са плана прљавштине на план уздигнутости, и ту више нису ~~и~~
болела." То је Монтерлан: ма шта да пише, једним правцем тера, и на једно исте-
ра. А то једно је ~~и~~ онај агон човека у самом себи, такмичење за више, боље, до-
стојанственије, јаче, савладаније, свеједно какве су ~~и~~ околности у ко-
јима се живи и умире. То Јироду нема, ^{и није} ~~и~~ одједаред вам се учини да је Монтерлан
далеко старији од Јиродуа. Да је стар као нека река која хиљаду година има

све исти ток. Монтерлан дајле пораз човека прима, али идеал чува. Признаје прљаву и одвратну стварност, али не допушта пораз достојанства, аристократства. Понос човека је херојска његова страст, онда кад га већ сасвим загуши механизам животног процеса.

Жироду је река која мења ток. Има и он обалу спаса за своје јунаке, али њој се не иде кроз најскупље идеале, кроз много свечане жалости, него кроз вечне средње истине, кроз мудрост увиђања и ироније. Једнога истог дана се са једном љубавницом раскида, а друга се налази. И та друга није ма која. Жироду је оптимист. То је лепа и пребогата Госпођа из Јужне Америке. Нен муж се у роману уопште не помиње, али се њена земља велича као крај у којем се срећа воли и негује, у којем жене нарочито нити хоће нити умеју бити несрећне. Тако да се борба те жене са извесним скрупулама високог реда, како Жироду у роману каже: борба Малене са анђелом, свршти благополучно по Малену, а не по анђела. Устукнуће анђелске силе, јер нико на земљи није савршен. А у борбу и несрећу (не Жироду) заплести Малену разрадом једне врло фине опсервације. Ваш најсрећнији љубавници имају потребу да ~~се~~ не буду са воленим бићем, да остану сами: ~~и~~ машти својој ~~они~~ могу живо да замисле крај себе и тако читав дан да ћодају или седе свога љубавника односно љубавницу, и то да их замишљају и осећају далеко савршенијима но што јесу. Хоће да каже Жироду: да човек врло радо ставља понос од среће на место саме среће, да је од тога срећнији. Ноја дубока истина: страх од среће којатек што се није испунила стекла замала, ~~и онда открила шта је~~ ^{човека} ~~и онда открила шта је~~ ^{ондје} сад долази заплет. Кроз ~~и~~ процес замишљања може једна или друга страна заљубљених одједаред ~~захтеви~~ доћи до двојног закључка: ~~и~~ она друга страна је ~~се~~ савршена, али јасам утолико недостојнији оне друге стране, јер ја нисам савршен. То се десило Малени, пошто се оно прво — констатација да је партнери много савршени — десило и њој и Жаку. Жак је Жироду. Он говори у роману час као Жак час као Жироду. А стварно се деси ово: једнога дана када су и Жак и Малена, свако за себе ходали по Паризу као месечари савршено срећни, имали су несрећу да се сретну, ~~најаве~~ ^{од савршених} ~~и друге стране~~, ^{са} једном мосту на Сени. Последице од те катастрофе: кад сасвим неочекивано упадне живо и несавршено биће у ~~жару~~ о савршеној бићу — извео је Жироду са великим мајстријом. То је права тема за његов дух и његову духовитост: спасавати несавршено, јер је то живот; а баталити савршено док смо живи.

Жак ће последице паметно ускладити; али Малена ће

у објективно страдање. То Маленино страдање израдиће Жироду од безброда субјективних својих знања, анализа и искустава. Маленино страдање иако стварно страдање, биће тиме изаткано иронијама апсурдним сценама ~~закључавајућим~~^{смешним} закључцима. Малена, у страдању много се мења. ~~захтевајућа~~^(Саглављена објављивајућа) зажели да види смрт. Жироду јој учини по воли, али ~~захтева~~ не допусти да смрт произведе у њој оно што је она хтела ~~захтевала~~^(јер је зема да чини смртве - Че је, суриш па дну). ~~Малена зажели~~ зажели ~~захтева~~ да види сиромаха на дну живота, ~~живота~~^(живота другога Жироду - ако ће) буде прилика за низ смешних сцена. Жироду не воли патети-
ку. Све Маленине жење: да се жртвује, да зарони у тежак живот, ~~и~~^и постане саврше-
~~на~~^{на} ~~жртву~~ Жироду ће на један или други начин одвести у комичне последице. За-
ста је бурлескна сцена са разбијеним наочарима једног много кратковидног
сиромаха. Обест једне жене је наочар ~~и~~^и срушила; Малена не уме да уђе у ситу-
ацију како треба; а Бог је неспособан да оправи наочари.

Живот и роман били би и сувише досадни када би се ограничили на историју Малене и Жака. Између поглавља о њима, умире поплако, од срца, стари претседник републике Бросар, то јест Аристид Вриан, који је приказан са пуним искуством о њему његова сарадника из Спљњих послова. Наравно да и у том умирању има ^(чјо објективно) пуно субјективних ~~елемената~~ елемената ме ^(објектива.) Вросаревих него Жироду. Човек и болест су наизменично патетични, храбри, ко- мични. Жироду обре и изврбе Вриана и његову ^a идеју о светском миру, са фан- тазијом писца и са дискретним и индискретним запамћајима секретара. У о по- следњој синкопи сирогог Бросара пише Жироду још с иронијом, стилом Спљњих послова, у форми депеша које његова рука прима од све слабијег срца Бретсел- никова и објављује нам смрт речма: немам више никаквих вести.

За Жироду је тешко казати да ли је даровитији и вештији кад је природан или кад је ~~жедан~~ извештачен. И ова његова књига је сјајан један мозаик природног и извештаченог. Свега и свачега има око два мотива који такође немају везе, Претседникова историја и Маленина историја. Али те две чињенице значе у пројекцији проблем смрти и проблем ~~срће~~, ~~жеди~~ дакле нешто тако широко и вечно човечно да се све може казати и претредати поводом тога, ако реч има неко ко је Жироду. Како је Жироду везао причу о Претседнику са причом о Малени из Јужне Америке; како је Претседнику олакшао смрт Маленом, а Малену преко те смрти довео до увиђавности да нико није савршен, да у љубави ниво никога није недостојан, и да је тако опет врати еној америчкој љубави за срећу и за себе — то зна он Жироду и то зна јединствени ~~критички~~ критички и скептички и увек и поетски ~~израз~~

дух народа француског. Онај непрекидни мозаик од обрта мисли ~~и~~ онај тако да кажемо наркотичка диалектика о детаљу свакога детаља ~~и~~ је чаробна ~~и~~ тајна једног правог француза, који има страст позитивних заључчака и страст благотворне ироније. Никоја филозофија не може тако објаснити ствар, нити показати пролазност и изгледа и вредности свих ствари ^(која су највећа) као иронија. Онај свечани минут ћутања у част мртвом Бросару-Бри~~ану~~, каже нам Жироду да је захватио цео Париз "чак до подземне жељезнице и до фабрика; људи су умртвили гласове и престали се кретати, да би том тренутку дали једини украс и једину ноблесу коју људство може дати: своје отсуство."

Што је Монтерлан приказао као терет човеков, Жироду ~~и~~ приказује просто као функције човекове.

Бенжамен Сесијан